

YU ISSN 0351-2851

ACROCEPHALUS

LETNIK V

ŠTEVILKA 21

SEPTEMBER 1984

VOLUME V

NUMBER 21

SEPTEMBER 1984

ACROCEPHALUS

dvomesečno glasilo Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, Jugoslavija
bimonthly journal of Bird watching and bird study association of Slovenia, Yugoslavia

naslov uredništva editorial address	61000 Ljubljana, Langusova 10
urednik editor	Iztok Geister 64202 Naklo, Pokopališka 13, tel. 064 47170
uredniški svet editorial council	Iztok Geister, Janez Gregori, Boris Kryštufec, dr. Sergej D. Matvejev, Dare Šere, dr. Andrej Župančič
oblikovalec designer	Iztok Geister
tipkanje typing	Ivanka Metelko
lektorja readers	Janko Kovačič (za slov.-for slov.) Irena Jurak-Wattson (za ang.-for engl.)
tisk print	Sitotisk Janja & Andrej Košir Žeškova 5, Kranj
cena price	100 din za številko

DRUŠTVO ZA OPAZOVANJE IN PROUČEVANJE PTIC SLOVENIJE - JUGOSLAVIJA BIRD WATCHING AND BIRD STUDY ASSOCIATION OF SLOVENIA - YUGOSLAVIA

naslov address	Langusova 10, 61000 Ljubljana
predsednik president	Rudolf Tekavčič 61351 Brezovica 350, tel.: 061 653506
podpredsednik vicepresident	Dr. Andrej Župančič Veselova 10, 61000 Ljubljana, tel.: 061 216974
tajnik secretary	Tomi Trilar Pot v Bitnje 12, 64000 Kranj
blagajnik treasurer	Dare Šere Glinškova ploščad 12, 61000 Ljubljana, tel.: 061 348274
žiro račun	50101 - 678 - 73884
izvršilni odbor executive board	Franc Bračko, Janez Gregori, Peter Grošelj, Dr. Sergej D. Matvejev, Slavko Polak, Andrej Sovinc, Dare Šere, Borut Štumberger, Rudolf Tekavčič, Tomi Trilar, Dr. A. Župančič
letna članarina subscription rate	500 din za posameznike (300 din za dijake in študente) in najmanj 1.000 din za usta- nove, člani prejema glasilo brezplačno

Razširjenost kovačka *Phylloscopus trochilus* v Sloveniji

The distribution of the Willow Warbler *Phylloscopus trochilus* in Slovenia.

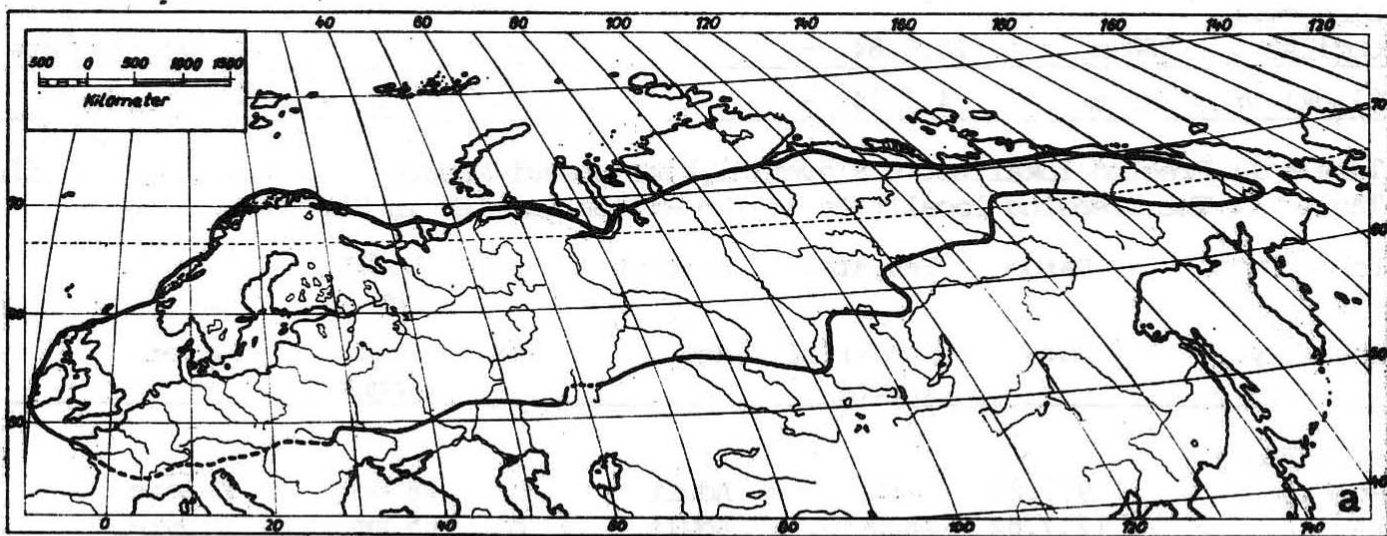
Dare Šere

Kovaček *Phylloscopus trochilus* gnezdi v zahodni in srednji Evropi do Skandinavije ter prek Sovjetke zveze do najbolj severovzhodnih predelov Azije (Moreau 1972, Voous 1962). Znale so tri podvrste kovačka: zahodno, srednjo in južno Evropo naseljuje podvrsta *Phyll.t.trochilus*, Skandinavijo in zahodni del Sovjetke zveze podvrsta *Phyll.t.acredula*, ostali vzhodni areal pa naseljuje podvrsta *Phyll.t.yakutensis* (Williamson 1976). Kovaček prezimuje od ekvatorialnega dela Afrike do južnih predelov Južnoafriške republike (Moreau 1972). Na osnovi obročkanja in najdb so obročkvalci in ornitologi ugotovili, da kovački iz severnih delov Evrope ali Azije preletijo tudi do 12.000 km do svojih prezimovališč.

Nas seveda zanima južna meja razširjenosti, ki obseže južno Tirolsko v Avstriji in bližnjo Italijo (Niederfriniger 1976). Drug avtor navaja za južno gnezditveno razširjenost kovačka naslednje države: Avstrija, severna Italija, zahodna Madžarska in Jugoslavija (Schönfeld 1984). Za Jugoslavijo ne navaja nobenega podatka o gnezditvi kovačka.

Prvo potrjeno gnezditvev kovačka v Sloveniji imamo iz okolice Ptuja (Šere 1980). Gnezdo s štirimi mladiči in enim jajcem je bilo najdeno 23.6.1979 v bližini Ptuja. V okolici je bilo slišati še druge pojoče samce. Kovački so na tem področju gnezdili vse do leta 1983, ko so omenjeni predel zaradi spremenjene namembnosti zemljišča uničili. Po Matvejevu (1976) kovaček v Jugoslaviji ne gnezdi, avtorja (Matvejev in Vasić 1977) pa navajata podatek o možnosti gnezdenja kovačka v Karavankah (18.6.1974, Ljubelj). Po letu 1979 sem ta predel v Karavankah večkrat obiskal, vendar prisotnost kovačka v času gnezdenja ni bila ugotovljena. Ista slika je razvidna tudi iz kartiranja gnezdilcev Slovenije v okviru ornitološkega atlasa Slovenije.

Zaradi obilice podatkov o gnezdenju kovačka v Sloveniji navajam podatke in lokalitete tabelarično (tab.1).

7. Razširjenost kovačka *Phylloscopus trochilus* (vir: Portenko, Hübs v Schönfeldg 1982)

7. The distribution of the Willow Warbler

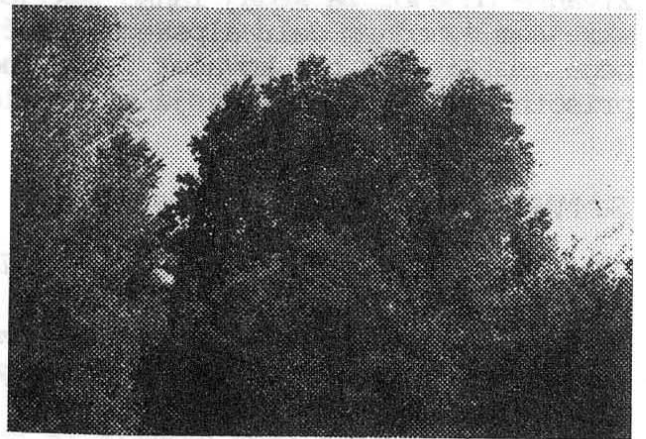
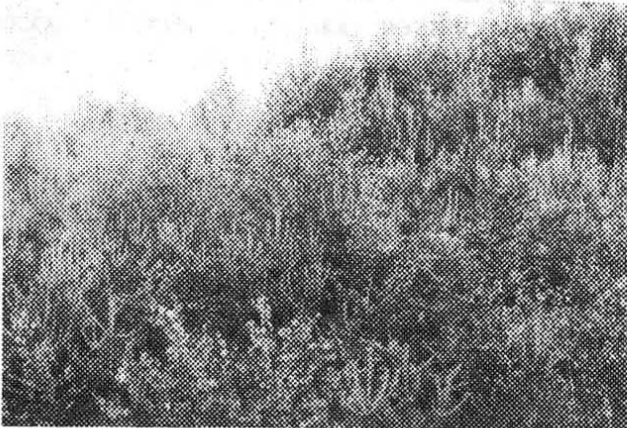
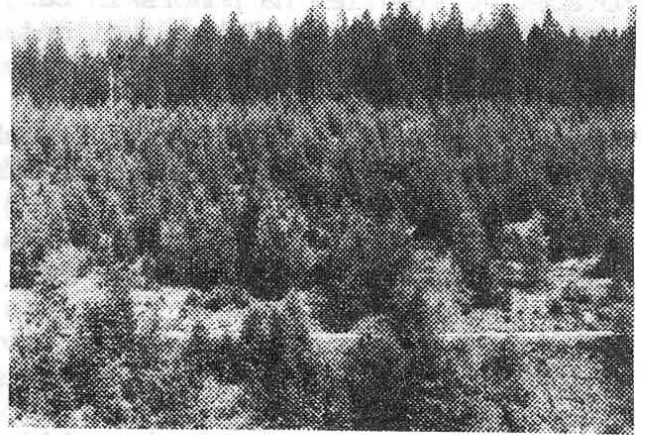
Lokaliteta	Nad.viš.	Datum	Gnezdo	Speljani mladiči	Pojočni samci	Ujeti primerki	obročkovalec opazovalec
Locality	About sea level	Date	Nest	Fledging youngs	Singing males	Traped specimens	Ringer observer
Ptuj	230 m	23.6.79	++	+ -	+	-	D.Šere
Ptuj	230 m	23.7.82	-	-	-	+	D.Šere
Lovrenška jezera,	1520 m	14.6.80	-	-	+	-	F.Verovnik
Pohorje	1520 m	5.7.80	-	-	+	-	F.Verovnik
	1520 m	9.7.82	-	+	+	+	D.Šere
Ribniško jezero,	1500 m	6.7.82	-	-	+	-	D.Šere
Phorje	1500 m	9.7.82	-	-	+	+	D.Šere
	1500 m	16.6.83	-	-	+	-	D.Šere
Kopnik,	1082 m	6.7.82	-	-	+	-	D.Šere
Pohorje	1082 m	15.6.83	-	-	+	-	D.Šere
Ostruhova žaga,	1300 m	17.6.83	-	-	+	+	D.Šere
Pohorje	1300 m	21.6.84	-	-	+	-	J.Gregori/D.Šere
Velika Kopa,	1400 m	10.7.84	-	-	+	-	D.Šere
Pohorje							
Vurberk,							
Maribor	270 m	29.6.80	-	-	+	-	F.Verovnik
Zrkovci pri Mariboru	235 m	13.5.84	-	-	+	+	F.Bračko
Hrastje Mota	210 m	19.5.83	-	-	+	-	J.Gregori/D.Šere
Dogoše pri Mariboru	235 m	21.6.84	-	+	+	-	F.Bračko
Črno jezero na Pohorju	1197 m	25.6.84	-	-	+	-	F.Bračko
Srebrni breg Goričko	400 m	19.6.84	-	-	+	-	D.Šere
Stanjevci, Goričko	380 m	20.6.84	-	-	+	-	J.Gregori/D.Šere
Sladki vrh	232 m	4.7.84	-	-	+	-	F.Bračko

Tabela 1: Pregled lokalitet v Sloveniji, kjer gnezdi kovaček *Phylloscopus trochilus*
Table 1: The breeding localities of the Willow Warbler in Slovenia.

Lokaliteta	Datum	Inv.štev.	Starost	Spol	Dolžina peruti	Darovalec
Locality	Date	Number of invent.	Age	Sex	Wing length	Giver
Ribniško j., Pohorje	9.7.82	1825	Adult	o	68 mm	D.Šere
Ptuj	12.7.82	1820	Adult	o	65 mm	D.Šere
Ostruhova žaga, Pohorje	17.6.83	1990	Adult	o	70 mm	D.Šere

Tabela 2: Podatki o kovačkih *Phylloscopus trochilus* iz gnezditvenega obdobja, katere hrani Prirodoslovni muzej Slovenije v svoji študijski zbirki

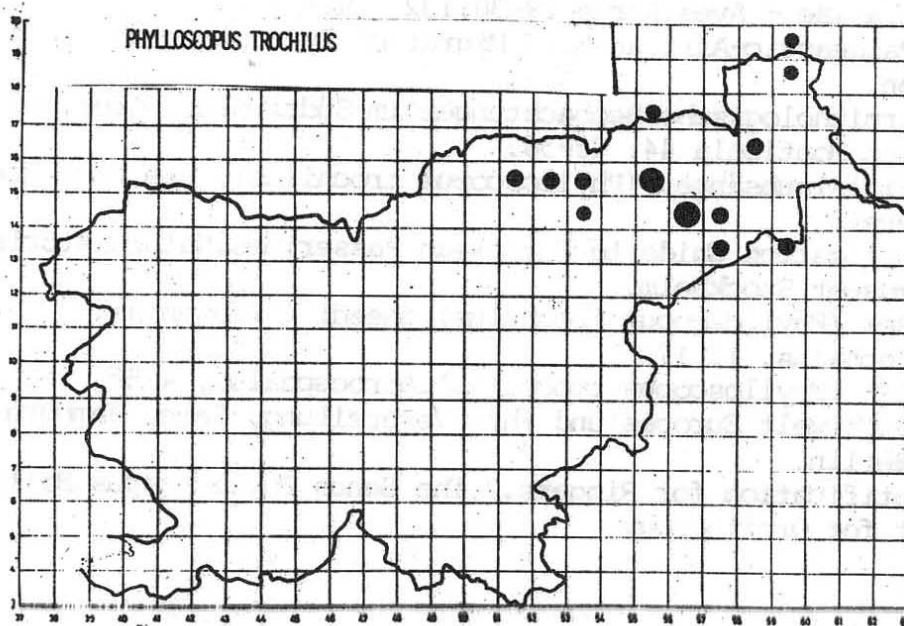
Table 2: The data of the Willow Warbler in Natural History Museum of Slovenia

7. Prebivališče kovačka *Phylloscopus trochilus* v Sloveniji:

7. The habitats of the Willow Warbler in Slovenia:

- Ribniško jezero (1500 m), Pohorje (D. Šere) levo zgoraj; left above
- Ostruhova žaga (1300 m), Pohorje (J. Gregori) desno zgoraj; right above
- Stanjevcı (380 m), Goričko (J. Gregori) levo spodaj; left below
- Hrastje-Mota (210 m), (J. Gregori) desno spodaj; right below

Slika 2 : Gnezditvena razširjenost kovačka *Phylloscopus trochilus* v Sloveniji
(vir: OAS 1979-1984)

Figure 2: The breeding distribution of the Willow Warbler in Slovenia

Kovaček je številen na pohorskih barjih (Ribniško jezero, Lovrenška jezera) in v nasadih mladih smrek, lahko tudi mešanih z drugimi iglavci (Kopnik, Ostruhova žaga, Velika Kopa). V nižinskih predelih je prisoten v večjih sestojih vrbe in topola (Ptuj, Hrastje-Mota, Vurberk). Na Goričkem pa v sestojih mlade smreke in bora (Srebrni breg, Stanjevcji). Iz tabele 1 je razvidno, da kovaček gnezdi v višjih predelih od 1000 do 1520 m nadmorske višine, v nižinskem predelu pa od 210 do 400 m nadmorske višine. Skoraj na vseh lokalitetah je bilo opazovanih po več pojočih samcev, največ pa osem na Lovrenških jezerih. V večini primerov je bilo ugotovljeno, da v neposredni bližini, kjer gnezdi kovaček, gnezdi tudi vrbja listnica *Phylloscopus collybita*. Na treh odraslih ujetih primerkih kovačka so bili zbrani tudi podatki o golitvi letalnih in repnih peres. To pomeni, da kovački pred odhodom v južne kraje kompletno zamenjajo perje (to velja za odrasle primerke, mladiči pa se samo delno golijo). Kljub temu pa kovački v tem času še živahno pojejo. Za sedaj lahko zaključimo, da kovaček v Sloveniji gnezdi v skrajnem vzhodnem delu alpskega območja in v subpanonskem območju. Zaradi podobnega habitata je bil kovaček iskan tudi po barjih na Pokljuki, vendar nam njegove prisotnosti v času gnezdenja ni uspelo ugotoviti.

SUMMARY

The first breeding of the Willow Warbler in Slovenia was observed in the neighbourhood of Ptuj in 1979. In the field of Ptuj the Warbler breeds occasionally in habitats overgrown with willows and poplars (along rivers), in Goričko it occasionally breeds in habitats overgrown with firs and young pines, and most frequently it breeds in the moors of Pohorje. It has not been found in western parts of East Alps (for example in Pokljuka). The habitats of north-east Slovenia mentioned are the only area of the Willow Warbler so far known in Yugoslavia.

LITERATURA

- Matvejev, S.D. (1976): Pregled faune ptica balkanskog poluostrva, I: Piciformes et Passeriformes. SANU, Posebno izdanje, 144-147, Beograd.
- Matvejev, S.D., V.F. Vasić (1977): Prve dopune i korekcije za Catalogus faunae Jugoslaviae - Aves. Larus, 29-30: 132, Zagreb.
- Moreau, E.R. (1972): The Palaearctic-African Bird Migration Systems, Academic Press, London.
- Niederfriniger, O. (1976): Ornithologische Beobachtungen im Südtiroler Unterland/Italien. Monticola 44: 26-50.
- Schönfeld, M. (1984): Der Fitislaubsänger, (*Phylloscopus trochilus*), Die Neue Brehm-Bücherei.
- Svensson, L. (1970): Identification Guide to European Passerines. Naturhistoriska Riksmuseet Stockholm.
- Šere, D., (1980): Kovaček (*Phylloscopus trochilus*) gnezdi v Sloveniji. *Acrocephalus*, 1: 17.
- Verovnik, F., (1980): Kovaček (*Phylloscopus trochilus*). *Acrocephalus*, 4: 59.
- Voous K., H., (1962): Die Vogelwelt Europas und ihre Verbreitung, Parey Hamburg und Berlin.
- Williamson, K., (1976): Identification for Ringers. 2. The Genus *Phylloscopus*. British Trust for Ornithology.

Dare Šere
Kustodiat za ornitologijo
Prirodoslovni muzej Slovenije
Stožice 49/A, 61113 Ljubljana

**Gnezditev plašice *Remiz pendulinus*
v Sigah pri Ljubljani**
The breeding of the Penduline Tit
Remiz pendulinus
at Sige near Ljubljana.

-Nekaj kilometrov vzhodno od središča Ljubljane-med dvema zgodovinskima naseljema - Fužinami in Vevčami - ležijo Sige. Tukaj na majhnem območju nahajamo vse mogoče življenske prostore: reko in potok, na pol zasute gramoznice, polje in travnike, grmovnate in drevesne žive meje, često poplavljenе loke, majhno trstišče in celo mrtvi rokavček pri Ljubljani. Predvsem spomladi in jeseni je tod mogoče videti blizu 100 vrst ptičev, da pa tudi za gnezdenje Sige niso povsem nezanimive, dokazuje tale prispevek.

-Oglašanje plašice *Remiz pendulinus* sem tu poslušal celo pomlad, 25.5. pa sem prvič resno pomislil na gnezditev. To je namreč že zelo pozen datum za plašico na preletu (glej: *Acrocephalus* št. 13-14, str. 29); poleg tega sem jo videl na stari vrbi, ki je bila polna mačic, primernih za gnezdo.

-2.6.1984 sva šla s kolegom iskat morabitno gnezdo in ga dejansko tudi našla; lažje in hitreje kot sva pričakovala. Ves čas je bilo slišati prodorno oglašanje plašice okrog gnezda, ki niti ni bilo dobro skrito. Spleteno je bilo svojih 10 m od tal v redkem vejevju, v spodnjem delu mogočne vrbe, ki stoji kakih 30 m od Ljubljane v večji drevesni živi meji.

-Gnezdo ni bilo povsem dograjeno. Manjkala je cev na vhodu, obrnjenem proti jugu, poleg tega je imelo še luknjo na severnem delu gnezda.

-Pri gnezdu je bilo videti oba: samca in samico.

-3.6. in 6.6. se je par še smukal okoli, le da gradnja ni bistveno napredovala.

-Sledilo je nekaj dnevno slabo vreme, ki je verjetno odločilno vplivalo na prekinitev gradnje. Po 14.6. namreč ni bilo moč niti slišati več kake plašice v Sigah.

-Konec meseca sem snel že delno poškodovano gnezdo za dokazilo.

8. Nedograjeno gnezdo plašice *Remiz pendulinus* v Sigah (T. Jančar)

8. The unfinished nest of the Penduline Tit at Sige

-Pri odkritju tega gnezda gre nedvomno za redko najdbo. Če se ozremo na objavljene podatke - v zadnjem stoletju je to komaj drugo opisano gnezdo v osrednji Sloveniji - gre celo za najdbo izjemne redkosti. Verjetno pa s tem ne gre pretiravati. Vsaj del skrivnostnosti je treba pripisati nepoznavanju vrste. Znani so primeri, ko so se na naših tleh ujeli speljani mladiči plašice, ki so bili tu bržčas tudi izvaljeni.

-Prav gotovo bi kazalo plašici posvetiti nekaj več pozornosti in odkrita gnezda bodo najlepše plačilo za vložen trud.

SUMMARY

Nesting of the Penduline Tit, which is a rare breeding bird in central Slovenia, is described. This is only the second nest described in this century although young birds have often been observed. Unfortunately nesting was not successful in this case since the nesting couple abandoned the unfinished nest.

LITERATURA

I. Geister, D. Šere (1974): Novo ugotovljene vrste ptic pevk v Sloveniji, Proteus L. 37, št. 1., str. 3-11

Tomaž Jančar, Cesta v Kostanj 3, Hrušica, Lj-Moste 61110

jo samo za področje občine Maribor kjer število bele štorke naglo upada, saj prehranjevalnega zaledja tako rekoč ni več. Nedvomno pa bo dejansko stanje v celoti pokazalo šele letošnje štetje. Akcijo obročkanja bom nadaljeval tudi v prihodnjem letu, če bo možnost tudi v Prekmurju.

SUMMARY

In 1984 White Storks were marked for the first time with coloured rings in Slovenia. In the vicinity of Maribor thirteen nests were examined, nine of which were empty, and fourteen young birds were found in the remaining four. For this purpose electricians' elevators were used because most storks' nests are located on electric poles. The number of White Storks in the area of Maribor is falling as a consequence of a decrease in feeding opportunities.

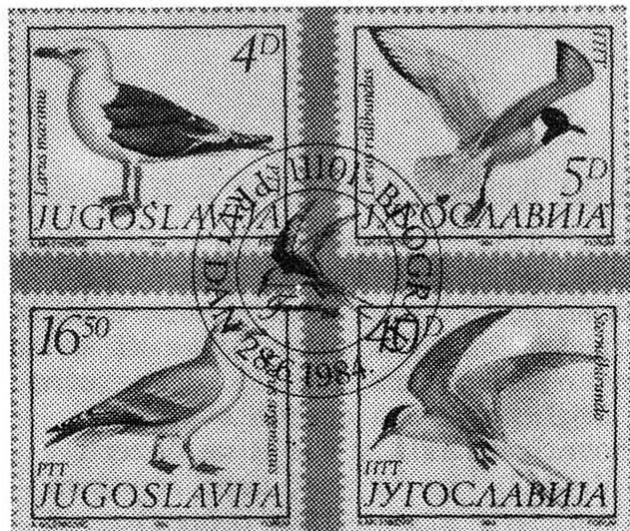
Franc Bračko
Gregorčičeva 27, 62000 Maribor

Društveni izlet v Bohinj The Association's trip to Bohinj

Petero nas je izstopilo iz avtobusa v Ribčevem lazu. V jasnem sončnem jutru so v daljavi blesteli zasneženi vrhovi Triglava. Napotili smo se po vzhodni obali jezera. Na travnikih, ki so bili delno še pod snegom, smo opazili veliko ptic (štiri vrste drozgov, pet vrst iz družine ščinkavcev, belo pastirico, kanjo in druge). Tudi vodomec nas je preletel. S potjo smo nadaljevali po prisojni obali jezera. V gozdu je bilo na nekaterih mestih še veliko snega. V ostankih gozda na Ukancu je bilo, ker je bila ura že preko poldneva, manj ptic. Po kosilu v zasebnem gostišču smo se napotili v parkovni gozd okrog ustja Savice in hotela Zlatorog. Ta dan, 14.4.1984, smo tukaj videli še mnogo drugih vrst ptic. Prvič v tej pomladi smo opazili kmečko in mestno lastovko, ki sta se skupaj pojavili prej kot v okolici Ljubljane. Zabeležili smo 40 vrst ptic.

Dr. Sergej D. Matvejev
Milčinskega 14, 61000 Ljubljana

Nove znamke New stamps

Skupnost jugoslovanskih PTT je letos izdala serijo priložnostnih znamk za 4 vrednosti z motivi galebov, delo ak. slikarja A. Milenkovića.

Na znamkah so upodobljeni *L. marinus*, *L. ridibundus*, *L. argentatus* in *S. hirundo*. Pustimo ob strani dokaj neposrečeno izbiro morskega galeba *L. marinus* v družino naših galebov, namesto njega bi lahko izbrali katero od močvirskih čiger, in si pogledjmo, kakšne netočnosti nam ponujajo nove znamke:

L. marinus - hrbet bi moral biti črne, ne pa sive barve, noge vijoličaste, ne pa umazano oranžne;

L. ridibundus - primarna letalna peresa bi morala biti spodaj temna skoraj do polovice in ne le po robovih kot na sliki, noge bi morale biti živo rdeče, ne pa umazano oranžne;

L. argentatus - po hrbtu bi moral biti sive, ne pa modre barve, kljun bi moral biti večji, z rdečo piko na spodnji polovici;

S. hirundo - temne bi morale biti le konice primarnih letalnih peres tako odzgoraj kot odspodaj, ne pa tako kot na sliki, ko so peresa v celoti svetla, spodaj pa v celoti zasenčena.

Za konec še dve cvetki iz prevoda priložnostnega spremnega besedila: galeb "se gnezdi" in se zadržuje "v jatu". Po predlanskih vrabcih je to že drugi fiasko naše PTT. Sprašujemo, doklej?

Iztok Geister
Pokopališka 13, 64202 Naklo

Iz ornitološke beležnice
From the ornithological note book

VELIKA BOBNARICA *Botaurus stellaris*

Dne 17.III.1984 sem bil na opazovalnem obhodu na Dravograjskem jezeru. Ko sem se približeval trem mladim trstnim strnadom *Emberiza schoeniclus*, ki so se preganjali po trsju (bili so verjetno iz legla, katerega gnezdo sva z D. Vrhovnikom našla v šašju na jezeru 14.V.1983), se je pred mano nenadoma vzdignila v zrak velika bobnarica. Z veličastnimi zamahi kril se je dvignila čez jelševje in se spustila v trstičje na drugi strani jezera. Žal je kasneje nisem več videl. To zanimivo ptico sva s tov. Vrhovnikom do sedaj opazovala na jezeru šele enkrat samkrat, in sicer poleti leta 1981, ko se je zadrževala kakšen teden v trstičju na jezeru.

Vreš Branko
 Črneče 29, 62370 Dravograd

RJAVA ČAPLJA *Ardea purpurea*

Dne 7.8.1983 sem obiskal ribnike v Čreti blizu Hoč in akumulacijo Požeg-Ješenca pri Pragerskem. Tako sem imel priložnost opazovati 4 primerke rjave čaplje, in to na obeh omenjenih lokalitetah po dve. Bile so zelo plašne, splašene so vedno odletele na drevo. Rjava čaplja je v Sloveniji redke preletnik, verjetno najbližje gnezdišče pa je Nežidersko jezero v Avstriji.

Bračko Franc
 Gregorčičeva 27, 62000 Maribor

VELIKI KORMORAN *Phalacrocorax carbo*

Dne 18.10.1983 sem se mudil na jezeru v Pernici. Ob številnih racah, črnih liskah in sivih čapljah so se na jezeru zadrževali tudi trije primerki velikega kormorana. Ves čas opazovanja so se potapljali in si vmes z razširjenimi perutnicami sušili perje. To je moje prvo opazovanje velikega kormorana na akumulaciji v Pernici.

Bračko Franc
 Gregorčičeva 27, 62000 Maribor

MALI DEŽEVNIK *Charadrius dubius*

Prav redke gost na Dravograjskem jezeru je mali deževnik, ki sem ga doslej opazoval le enkrat (leta 1981). Dne 21. aprila letos pa sva se z Vrhovnikom na svojem opazovalnem obhodu po jezeru zopet srečala s tem čudovitim gostom. Na produ, kjer se izteka v jezero potok, si je v družbi z belo pastirico *Motacilla alba* vneto iskal hrano. Dne 23. aprila sem ponovno šel na ogled po jezeru. Na istem mestu pri izlivu potoka sem nalezl na tri male deževnike, ki so brskali za hrano v družbi dveh malih martinčev *Tringa hypoleucos*. Čez nekaj časa se je tem redkim preletnim gostom pridružil še zelenonogi martinček *Tringa nebularia*. Martinči in deževniki so na jezeru ostali še nekaj dni.

Vreš Branko
 Črneče 29, 62370 Dravograd

PLANINSKI OREL *Aquila chrysaetos*

Dne 10.7.1984 popoldne sem na Mali Kopi na Pohorju (1542 m) opazoval dva "zmajarja", ki sta se ravno spustila v dolino. Takoj za tem sem v zraku opazil "zmaja", ki je bil obarvan v lepi svetlo in temno rjavi barvi. Ko je priletel izza smrek v bližino mene, je začel krožiti v zraku. Ker se ta "zmaj" ni hotel spustiti v dolino, sem šele v tistem trenutku ugotovil, da kroži v bližini mene odrasel primerek planinskega orla *Aquila chrysaetos*. Čeprav se me orel ni bal, je čez nekaj minut odletel proti zahodu.

Dare Šere
 Glinškova ploščad 12, 61000 Ljubljana

PLANINSKI OREL *Aquila chrysaetos*

Dne 29.8.1984 sem v bližini Mangarta (2678 m) zaslišal glasno oglašanje ujede, ki je krožila ob steni gore. Kmalu se je v letu izza gore prikazala še ena ujeda. Oba primerka sta nato skupaj krožila ob steni in se mi počasi približevala. Po velikosti peruti sem ugotovil, da gre za orla. Ko sta oba orla priletela bližje, sem z daljnogledom razločno ugotovil, da spredaj leti odrasel primerek, za njim pa oglašujoč se letošnji mladič planinske orla *Aquila chrysaetos*.

Dare Šere
 Glinškova ploščad 12, 61000 Ljubljana

RJASTA KANJA *Buteo rufinus*

Dne 9.1.1983 sem s kolegi opazoval primerek neznane kanje nad novo izolsko bolnico, kako nepremično jadra z vetrom, ki je brez sunkov pihal z morja, tako da je kanji omogočil lažje jadranje brez kakih večjih manevrov. Ker je bil lep sončen dan, smo si kanjo lahko dobro ogledali. Prvo, kar smo vsi opazili, je to, da je imela kanja cimetasto oranžen rep (mogoče je imela samo trtico take barve, vendar se je v soncu videl celotni rep oranžen). Spodnji del kanje sem videl le za trenutek, saj ni dosti manevrirala, zato lahko rečem le to, da je bila precej svetle barve. Kanjo smo opazovali od zgoraj navzdol, saj je bila nižja kot mi. Pri determinaciji me moti le to, ker ne vem, ali se morda tudi pri navadnih kanjah pojavlja taka obarvanost, ali se jim morda zaradi sonca rjav rep sveti v cimetasti barvi.

Iztok Škornik

Gasilska 10, 66000 Koper

ČRNI ŠKARNIK *Milvus migrans*

Na društvenem izletu 19.5.1984 smo si mirogrede ogledali, kako napredujejo melioracijska dela na potoku Golnišnica pri Mlaki. Ko smo se od vkalupljene ga potoka odpravili proti vasi Mlaka, nas je preletela velika temna ujeta s plitvo izrezanim repom. Po pregledu priročnika smo ugotovili, da smo opazovali črnega škarnika.

Tomil Trilar

Pot v Bitnje 12, 64000 Kranj

ČRNI ŠKARNIK *Milvus migrans*

1.5.1984 sem iz domače hiše v Kosezah lahko opazoval črnega škarnika. Medtem ko je nekajkrat zaokrožil, sem si lahko ogledal značilno držo kril in rahlo zarezan rep te temne ujede. Letel je precej visoko in v lepem vremenu proti severovzhodu. Kljub nekoliko poznemu datumu je bil verjetno na preletu.

Peter Trontelj

Cesta na Laze 27, 61000 Ljubljana

SRŠENAR *Pernis apivorus*

Dne 25.7.84 sem blizu Drave v Zrkovcih pri Mariboru našel gnezdo sršenarja, v katerem sta bila dva mladiča. Gnezdo je bilo visoko na topolu in obdano z zelenimi vejicami.

V njem je bilo tudi satovje sršenov in os. Prav tako je imela samica, ki je bila vedno ob gnezdu, značilne tri temne črte v repu. Tudi čas gnezdenja je veliko poznejši od kanje *Buteo buteo*. Te značilnosti potrjujejo ugotovitev, da gre za sršenarja. Dne 2.8.84 sem mladiča tudi obročkal, 22.8.84 pa so bili že speljani.

Franco Bračko

Gregorčičeva 27, 62000 Maribor

ČRNOGLAVI GALEB *Larus melanocephalus*

Dne 9.7.1984 sem obiskal zanimivo akumulacijsko jezero, tipa vodni zadrževalnik, ki se po rečici Ledavi imenuje Ledavsko jezero. Na severnem delu jezera se razprostira zalivska plitvina z izjemno bogato zaraščenim obrežjem, na katerem prevladujejo šaš, dresen in krvomočnica. Najpogostejši prebivalec tega ščavja je bičja trstnica *A. schoenobenus*. Na polju ob ustju Ledave sem tega dne zapazil 7 galebov s črno glavo, ki sem jih že od daleč določil za rečne *L. ridibundus*. Ko pa sem se jim tolikanj približal, da so se dvignili s tal, sem presenečen opazil, da so povsem beli (tudi konice peruti so bile bele, le glavo so imeli temno). Takšna obarvanost peruti ustreza le opisu odraslega črnozglavega galeba, ker rečni galeb, kot je znano, obdrži

črnino v konicah letalnih peres skozi vsa starostna obdobja. Če vemo, da črnoglavi galeb gnezdi na Madžarskem, nas pojavljanje tega galeba v severovzhodnem delu Slovenije ne sme presenečati.

Istok Geister
Pokopališka 13, 64202 Naklo

SIRSKI DETEL *Dendrocopos syriacus*

20. maja 1978 sem na Rožniku v Ljubljani zagledala samico sirskega detla. S samcem velikega detla sta gnezдила v hrastu. Krmljenje mladičev sem opazovala od 25. maja do 14. junija, dan kasneje je bilo duplo prazno.

Alenka Trontelj
Vogelna 6, 61000 Ljubljana

ČRNOGLAVI MUHAR *Ficedula hypoleuca*

Na Ljubljanskem barju pri Vnanjih Goricah sem 22.4.1978 opazila samca črnoglavega muharja *Ficedula hypoleuca*, ki se je spreletaval po sadovnjaku.

Alenka Trontelj
Vogelna 6, 61000 Ljubljana

BELOVRATI MUHAR *Ficedula albicollis*

Na Rožniku v Ljubljani me je 14.5.1978 presenetilo petje belovratega muharja *Ficedula albicollis*. Zadrževal se je v mešanem gozdu. Poslednjič sem ga opazovala 1. junija.

Alenka Trontelj
Vogelna 6, 61000 Ljubljana

PISANA PENICA *Sylvia nissoria*

Na strmih pobočjih Kalvarije v Mariboru sem dne 27.5.1984 opazoval številne pisane penice. Pobočja so porasla z gostim trnatim grmovjem, veliko je predvsem gloga. Nekoč so bili tod terasasti vinogradi, ki so segali do Kamnice in so bili opuščeni. Tega dne je pelo šest samcev in se območno spreletavalo. Dne 7.6.84 sem na glogu našel gnezdo s tremi jajci. Dne 14.6. je samica že valila in v gnezdu so bila štiri jajca. Dne 22.6.84 sem nedaleč od prvega gnezda opazil že štiri speljane mladiče, katerim sta starša nenehno nosila hrano. Dne 28.6. sem na pobočju sosednjega hriba našel še eno gnezdo s tremi mladiči, prav tako na glogu. Torej so na Kalvariji gnezdili najmanj trije pari pisane

penice, verjetno pa jih je bilo več. Kot vemo, pisani penici ustreza suh svet, kjer je veliko gloga in gostega grmovja. Zato bi morali podobnim biotopom posvetiti več pozornosti, posebno v SVZ Sloveniji, saj je s tega konca malo podatkov. Skrb zbujaajoče pa je to, da je grmovnatih predelov vse manj.

Franco Bračko
Gregorčičeva 27, 62000 Maribor

BELOBRADA PENICA *Sylvia cantillans*

1. maja 1984 sem na Ljubljanskem barju pri Črni vasi zagledala samčka belobrade penice *Sylvia cantillans*. Preden je odletel, se je zadrževal v grmu črnega trna.

Alenka Trontelj
Vogelna 6, 61000 Ljubljana

NAVADNI KOBILIČAR *Locustella naevia*

Dne 7.8.1984 sem na kraškem svetu, poraščenim z nizkim grmovjem, opazil ptiča, ki je sedel na skali in me opazoval. Ker sem ga opazoval z razdalje treh metrov, sem po postavi in pokončnem repu ter rahlo progastem hrbtu ugotovil, da je to navadni kobiličar *Locustella naevia*. Nato je skočil v gosto podrast, vendar se je čez nekaj časa ponovno pojavil na skali, tako da sem ga imel priliko še enkrat od blizu opazovati. Ta dogodek sem opazoval v bližini hriba Devin (1088 m) pod Snežnikom pri Ilirski Bistrici.

Dare Šere
Glinškova ploščad 12, 61000 Ljubljana

REČNI KOBILIČAR *Locustella fluviatilis*

20. junija 1983 sem na levem bregu Ljubljanice pri Črni vasi zaslišal rečnega kobiličarja *Locustella fluviatilis* in posnel njegovo petje na magnetofonski trak. Pri predvajanju petja se je ptič vedel, kot da gnezdi v bližini. Samice nisem videl. V letu 1984 sem približno mesec prej slišal petje 200 m od lanskoletnega območja zadrževanja.

Andrej Trontelj
Vogelna 6, 61000 Ljubljana

Druga konferenca ornitologov Jugoslavije The second conference of Yugoslave ornithologists

Od 5.-6.V.1984 se je v Zagrebu zbralo 48 ornitologov iz vseh republik in pokrajin, razen iz Črne gore. Najprej smo pregledali uresničevanje nalog, zastavljenih na prvi konferenci ornitologov Jugoslavije. Ugotovili smo, da smo bolj ali manj zadovoljivo uresničevali vse naloge, ki smo jih postavili v Beogradu. Nadaljnje delo konference je bilo deljeno na dve širši temi: splošni problemi ornitologije in varstvo ptic.

Zaključki druge konference ornitologov Jugoslavije:

1. Vključili se bomo v mednarodni projekt štetja škorkelj, ki ga organizira ICBP.
2. Sprejeli smo skupno metodo za proučevanje ornitofavne kontinentalnih hrastovih gozdov v Jugoslaviji.
3. Na pobudo prve konference je bilo na Hrvaškem ustanovljeno Društvo za zaščito, promatranje i proučavanje ptica Hrvatske in v Vojvodini Komisija za zaščito, promatranje i proučavanje ptica Društva ekologa Vojvodine. Ker obstajajo že štiri tovrstna društva v Jugoslaviji, smo se dogovorili, da bomo proučili načine za združitev društev v zvezno organizacijo.
4. V organizaciji Biološko istraživač-kog društva "Josif Pančić" iz Beograda sta potekali dve skupni akciji množičnega obročkanja ptic: jesenska pod nazivom Preševo 83 in pomladanska Bagrdan 84. Rezultati in množičnost kažejo na nujnost kontinuitete takih in podobnih akcij na področju cele Jugoslavije.
5. Udeleženci konference smo se dogovorili, da s konference pošljemo naslednje apele:
 - Lovski zvezi Jugoslavije: zahtevo za ukinitev zakona o zastrupljanju volkov (posredno se zastrupljajo ujede).
 - Republiškem zavodu za zaščito prirode SRH: ornitologi Jugoslavije nasprotujemo projektu odstrela kanje zaradi ugotavljanja njene škodljivosti in morebitne ukinitve zaščite.
 - Prirodoslovnemu muzeju Slovenije: naprositi jih, da ažurirajo najdbe

obročkanih ptic.

- Pokrajinskemu zavodu za zaščito prirode Vojvodine: udeleženci konference podpiramo njihove napore za zaščito Carske bare.

K delovnemu razpoloženju ornitologov, tako amaterskih kot profesionalnih, so prispevali idilični prostori, delovno vzdušje na konferenci in mnogo zanimivih diapozitivov in filmov različnih avtorjev, ki smo si jih ogledali v odmorih.

Tomi Trilar

Pot v Bitnje 12, 64000 Kranj

Skrivnostna fotografija Mystery photograph

Ptica iz slikovne uganke v 19-20 št. ACROCEPHALUSA je planinski orel *Aquila chrysaetos*. Viktor Vreš je posnetek napravil med poletom z znamenjem. Na sliki je mladič z značilno belino v repu in na perutih, gledano odzgoraj. Bajeslovna moč, ki žari iz orlove peroti, je tedaj lastnost mladičev, spolno nezrelih orlov, medtem ko so odrasle ptice veliko manj kontrastno obarvane. Odrasla ptica je rjave barve, osnovni dve tretjini repa sta sivi s temnejšimi prečnimi trakovi. Letalna peresa so rjavo siva s temnejšimi progami in običajno temno obrobljena, kar pa je razločiti le od blizu. Nekateri odrasli primerki kažejo značilnosti iz obdobja spolne nezrelosti, kakor npr. bela znamenja na osnovnem delu letalnih peres. Srednji krovci so svetlejši in opazni tudi od daleč. Tudi zlato rumeno teme in tilnik sta vidna skozi vsa starostna obdobja. Vendar so na splošno variacije velike, včasih, kot se to pri ujedah pogosto dogaja, onemogočajo starostno identifikacijo.

Iztok Geister

Nove knjige

New books

IVO BOŽIČ: PTIČI SLOVENIJE

Izd.Lovska zveza Slovenije, Ljubljana, 1983, Zlatorogova knjižnica 14,429 str.

V uvodu nas avtor seznanja z namenom knjige: "Poskušal sem opozoriti na naš pogosto še vedno nepravilen odnos do žive narave oziroma do okolja, skušal sem nakazati tudi možnost, kako naj bi svoj odnos spremenili. Bralca poskušam navesti na razmišljanje o njegovem odnosu do ptičev, do žive narave in vsega okolja; če mi bo to uspelo, bo eden izmed pomembnejših namenov knjige dosežen". (str.9)

Svoj pogled na pomen ptic pa nam Božič predstavi takole: "Ptičji svet ima v naravi zelo pomembno vlogo, predvsem pri vzdrževanju primerne številčnosti žuželk in glodalcev. Tako so ptiči koristni v gozdarstvu, kmetijstvu in sadjarstvu". (str.36). Nato avtor omenja primere posebno koristnih žužkojedov, sove in ujede. Potem ko navede nekaj podatkov o koristnosti velike sinice, jerebice in škorca, avtor še pove, da človek že spreminja svoj odnos do sov in ujed ter jih šteje za nepogrešljiv člen žive narave; človek razume, da ima vsaka ptičja vrsta svoje mesto in vlogo v naravi.

Božič vsekakor bralca navaja na razmišljanje: ker je pomen ptic predvsem v njihovi koristnosti - kakšen je potem pomen zmojedih ptic? In pomen vseh tistih ujed, ki se hranijo predvsem s ptiči? Ali pa med sovami pomen malega skovika? Pa pomen vseh ptic, ki se hranijo z ribami?

Skratka, pojmovanje, da je pomen ptic v njihovi koristnosti, ne vodi nikamor - razen več kot sto let nazaj v čase, ko so v naravoslovnih bukvah še delili ptice in sploh vse živali v pridne in poredne, se pravi v koristne in škodljive.

Tako gledanje - pravzaprav slepota - ni samo ekološko napačno; koristnost je tudi s stališča varstva ptic nevaren argument, pravi trojanski konj: uvaja namreč ekonomske razloge, ti pa so ravno tisti, ki najhujše pritiskajo

na naravo in so glavni vzrok za uničevanje življenjskega prostora ptic in drugih živih bitij. Zato je Božičevo pojmovanje vloge ptic v logičnem navzkrižju s sicer dobro napisanim poglavjem o varstvu ptičev, v katerem se avtor zavzema zlasti za ohranitev življenjskega prostora ptičjega sveta. Taka nedoslednost vzbuja sum, da zasnova splošnega dela ni bila dovolj preiščljena.

Vsekakor Božičevo strokovno zaprašeno in za varstvo narave škodljivo pojmovanje vloge ptičev ne sodi v nobeno knjigo, najmanj pa v tako, ki naj bi bralca ekološko osveščala.

Na strani 9 beremo, da "...mnoge ptičje vrste (ujede, sove, žužkojedi) vzdržujejo pravo številčnost žuželk, glodalcev in drugih živali." Razmišljajoči bralec bo to trditev primerjal s podatki na 27.strani: "Ptiči vzgajajo številnejši naraščaj v mišjih letih, ko je majhnih glodalcev več kot običajno. Tako imajo v ugodnih letih več mladičev pegasta sova, snežna sova in koconoga kanja, medtem ko v neugodnih letih legla sploh nimajo".

Prvič torej izvemo, da je številčnost plena odvisna od plenilcev, drugič pa ravno nasprotno: da je številčnost plenilcev odvisna od plena. Če avtor pri tako bistvenem vprašanju izgublja nit, kako naj jo najde bralec? Je mar za lovce, ki jim je knjiga predvsem namenjena, dobra kar vsaka nelogična zmeda? Resda, razmerje med plenom in plenilcem je zapleteno; vendar ne toliko, da se ne bi dalo na kratko tako jasno razložiti, da bralca ne bega (o čemer pričajo številni poljudni članki in knjige). Za lovce pa je to

razmerje še posebej zanimivo in važno. Kljub temu o plenilcih kot naravnih selektorjih za plen ne izvemo niti vrstice; ravno tako nič o uravnavanju številčnosti malih glodalcev ne glede na plenilce; nič o uravnavanju številčnosti žuželk ne glede na ptice. In vendar bi že kratek odstavek o tem marsikomu odprl oči. Knjiga zato ne bi morala biti obširnejša, saj bi ji samo koristilo, če bi se avtor držal naslova in izpustil opise ptičev, ki nimajo zveze s Slovenijo, npr. malega rakarja, ki živi na območju Nilove delte in pri katerem je naveden celo obrazec peruti. Kar zadeva te obrazce, lahko samo ugibamo, po kakšnem skrivnem ključu so raztreseni po knjigi; tako jih ne najdemo pri nobenem od kobiličarjev (rod *Locustella*), katerih vrsto je včasih težko določiti celo če imamo ptico v roki.

Pri obravnavanju posameznih vrst posebno pogrešamo opis znakov za razločevanje podobnih vrst (še boljše bi bile seveda risbe).

V knjigi o ptičih Slovenije bi moralo biti veliko več podatkov o razširjenosti posameznih vrst v naši republiki. O tem je namreč znanega bistveno več, kot bi sodil bralec po Božičevi knjigi. Menimo, da za to ni opravičila. Ravno tako ni opravičila za to, da so skopi navedeni podatki velikokrat napačni in tudi zelo neuravnovešeni; za področja, ki jih avtor sam manj pozna, bi jih moral pač zbrati.

Z druge strani pa Božič obravnava kar 16 vrst ptičev, za katere še ni bilo objavljeno, da bi bile opažene v Sloveniji. Favnistično vsekakor izredno pomembno, če bi avtor navedel ustrezne podatke; tako pa je knjiga tudi v tem oziru nezanesljiva in torej neuporabna.

Avtorju damo prav, ko piše: "Za boljše poznavanje posameznih ptičjih vrst, ki živijo pri nas, bomo morali še veliko storiti, kajti le tako bomo lahko sledili znanju ornitološko naprednejših evropskih držav." (str. 45).

Nikakor pa tega ne bomo dosegli tako, da v ornitološki knjigi zamolčimo še tisto, kar imamo!

Božičev izgovor, da se v Jugoslaviji še nismo lotili preštevanja ptičev, je iz trte izvit: v knjigi S.D. Matvejeva "Pregled faune ptica Balkanskog poluostrva" (1973) so za vsako vrsto navedeni tudi številčni podatki o njeni frekvenci nahajanja v različnih habitatih. Božič knjigo navaja v spisku (neuporabljene) literature. Tudi v hrvaški ornitološki reviji "Larus" bi avtor našel veliko podatkov iz Slovenije. Knjiga te revije ne omenja.

Razen tega je avtorju znano, kje so mu na razpolago podatki, zbrani za atlas gnezdil na Slovenskem. Brez škode bi lahko odpadel dobršen del podatkov o razširjenosti posameznih vrst po Evropi, še posebej tistih, ki so napačni (planinski orel npr. naj bi bil po Božiču na Škotskem redek, čeprav je ravno tam njegova gostota največja v Evropi. Ustrezna novejša literatura o tem je na razpolago v Ljubljani).

Seveda je razumljivo, da pri podatkih iz Evrope avtor ne more biti izviren. Nasporno originalen pa je Božičev odnos do slovstva.

Tako npr. v svoji knjigi uporablja nove podatke iz slovenske ornitološke revije "Acrocephalus", vendar ne navede, niti od kod jih je vzel niti avtorjev. Nobene možnosti nimamo, da bi tako metodo komentirali, ker nam zmanjkuje, da bi odkrili ustrezne izraze, ki ne bi bili žaljivi. Smo pač priča še enemu protislovju v knjigi: avtor navaja slovstvo, ki ga ne uporablja, in uporablja slovstvo, ki ga ne navaja.

Odnos do slovenščine kaže, da se Božič ni zavedal odgovornosti pri uvažanju nove nomenklature, saj v poglavju "Slovenska imena ptičev" ne navaja načel, po katerih bi se ravnal. Pri tem avtorju ne bi bilo treba orati ledine, kajti načela za slovensko poimenovanje ptic najdemo v Geistrovi knjigi "Slovenske ptice" iz leta 1980, ki jo Božič kot njen recenzent natančno pozna. Ta načela bi lahko sprejel ali pa kritiziral in nadomestil z drugačnimi. Tako pa prostodušno pove da je zapisal ime, ki se mu je zdelo primernejše, če se mu je dosedanje

zdelo neprimerno. Avtor se torej ravna po "načelu": Saj beseda ni konj! Zdaj ga ni mogoče za nič prijeti. Tako npr. se mu je slovensko ime belka *Logopus mutus* pač zdelo neprimerno in primernejši se mu je zdel prevod iz nemščine (das Schneehuhn). snežni jereb! Tako imena belka v knjigi sploh ni, kakor ne ruševca pa deset in deset drugih imen. Sicer pa bodo to sami opazili številni lovci, ki jim je pri srcu lepa slovenska beseda.

Brez znanja in načel pa tudi brez občutka za tradicijo in posluha za občutljivi organizem jezika je Božič v imenoslovju ptic šel daleč nazaj in zagazil v stran, s svojim neodgovornim ravnanjem je napravil težko popravljivo zmedo, po kateri se v dobri veri ravna že nekatere šole. Danes veliko pišemo o tem, kdo vse kvari slovenščino. Za Božičev primer moramo ugotoviti, da smo to lahko tudi Slovenci sami.

Fotografije v knjigi so skoraj vse Božičeve, med njimi je veliko odličnih, saj je avtor po pravici znan naravoslovni fotograf, o čemer priča tudi poglavje "Fotografiranje ptičev". Tem bolj škoda, da so nekateri posnetki za razpoznavanje vrste neuporabni, pa tudi takih ne manjka, ki so v knjigo očitno zašli po pomoti.

Neprimerne posnetke bi avtor lahko nadomestil z boljšimi, če bi se npr. obrnil na sočlane Kluba Diana. Božič načeloma ni proti takemu sodelovanju, saj je nekaj fotografij v knjigi prispeval Vittoria Peracino.

Pri nekaterih fotografijah manjka navedek, da gre za udomačene oziroma ujete ptice (npr. pri veliki uharici). Če ne zaradi drugega, pa zaradi pravilnika Kluba Diana o obnašanju svojih članov, kakor tudi zaradi kodeksa etike Mednarodne zveze za fotolov, katere član je tudi Klub Diana.

Popolnoma nedopustna in za naravoslovnega fotografa do kraja neokusna pa je objava cele vrste posnetkov nagačenih ptic, dokaj nespretno nameščenih v "naravno" okolje.

Božičeva knjiga ne kaže današnje ravni naravoslovne fotografije na Slovenskem.

V spisku literature najdemo 49 del, med njimi eno v angleščini. Premalo je pomembnejših novejših del, kar se seveda zrcali v celi knjigi. Božičeva knjiga o pticah Slovenije niti med literaturo ne omenja "Acrocephalus", edine slovenske ornitološke revije, čeprav uporablja podatke iz nje.

Sploh naj bi avtor bralca bolj dosledno seznanjal s slovstvom v slovenščini. V zvezi s poglavjem o rdeči knjigi bi ga lahko napotil na knjigo S. Breliha in J. Gregorija "Redke in ogrožene živalske vrste v Sloveniji", izd. Prirodoslovni muzej Slovenije, 1980. Tudi s področja naravoslovne fotografije imamo več priročnikov: "Lovska fotografija" J. Černača (izd. Klub Diana, 1975), "Ptice na gnezdih" I. Geistra (izd. Klub Diana, 1976), "S fotoaparatom v naravi" J. Kurilla (izd. Kmečki glas, 1981).

V tej kratki oceni ne moremo obravnavati vseh nedoslednosti in napak v sistematičnem delu knjige, saj bi s tem zasedli več kot celo številko revije. Ta dolg bomo postopoma poravnali v prihodnjih številkah.

Vsaka nova ornitološka knjiga, ki je dana na svetlo, bi se morala vsaj za palec dvigati nad dotedanje podobne knjige.

Božičeva knjiga je žal velik korak nazaj - in to čisto po nepotrebnem. Normalno bi namreč bilo, da bi avtor seznanil z rokopisom še nekatere strokovnjake, ki bi mu rade volje sporočili svoje pripombe. Kaže, da je avtor moral sestavljati knjigo v hudi naglici - en razlog več, da je ne bi bil pisal kot samotar!

Pa kaj zato - saj je knjiga zaščitena kot najredkejša ptica!

Do danes je namreč v reviji "Lovec" lahko izšla samo Černetova hvalnica Božičevi knjigi. Menimo, da imajo slovenski lovci pravico seznaniti se tudi s šibkejšimi stranmi knjige. Saj ima avtor ali kdorkoli drug možnost odgovora, kolikor bi menil, da kakšen očitok ni upravičen. Vendar so se odgovorni odločili za kulturno politiko nedotakljivih svetih krav.

Ne navaden je domislek založbe, da v knjigi kot recenzenta navaja uglednega biologa, ki recenzije ni napisal.

Za dobre strani knjige štejem uspelejša poglavja v splošnem delu (npr. o varstvu, valilnicah, fotografiji), mnogo lepe posnetke ptic, gnezd z jajci pa nekatere favnistične podatke iz Slovenije ter marljivost pri kompiliranju kar zajetne knjige.

Žal vse to če zdaleč ne odtehta senčnih strani: v splošnem delu je avtor pri več bistvenih vprašanjih ubral napačno in škodljivo pot, ponovno je tudi sam s seboj v logičnem navzkrižju; tudi sistematični del je pisan neuravnovešeno, poln je površnosti in napak, vrsta fotografij je brez pomena, nekatere so celo sprte z etiko v naravoslovni fotografiji; avtor je ustvaril zmedo v imenoslovju ptičev, do šeg pri navajanju slovstva pa ima neprejemljiv odnos.

Zato moramo z obžalovanjem, a odločno odkloniti knjigo, ki je daleč pod današnjo kakovostjo ornitologije na Slovenskem.

Verjetno je za dolga leta nestvarno pričakovati drugo izdajo Božičeve knjige. Kolikor bi se to vendar zgodilo, izjavljamo, da je vsak od nas tudi v bodoče pripravljen z njim sodelovati s pripombami, nasveti ali slovstvom, če bi to želel, preden bi šla knjiga v tisk.

Izvršilni odbor Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije

Poročila od koderkoli The reports from elsewhere

ANKARAN

16.4.1984 sem v bližini svojega doma v Ankaranu opazil dotlej še neznanu ptico. S pomočjo priročnika sem ugotovil, da gre za črnoglavega muharja *Ficedula hypoleuca*. Nekaj dni zatem sem na istem mestu opazil tudi samico, ta je sivo-rjava po hrbtni strani, vratu in glavi, bela pa po prsni, trebuhu in trtici, le da je belina bolj medla kakor pri samcu, ki je snežno bel po spodnji strani. Oba imata na krilih belo liso in dve beli majhni piki ob korenu kljuna. Opazoval sem ju več kot mesec dni. Tako sem med opazovanjem naletel na še enega samca. Najprej sem pomislil, da gre za prvo ptico, a sem kasneje prisostvoval, na moje veliko presenečenje, območnemu spopadu dveh samcev črnoglavega muharja. Ptici sem kasneje vedno manj videval, dokler ju proti koncu maja nisem izgubil. Obnašanje te vrste muharja je tipično zanj. Med lovom v letu se nikoli ne vrne na izhodiščno vejo. Na tleh ga nisem videl nikoli in tudi petja nisem slišal. Ko ne lovi, poseda po vejah in ni nezupljiv do opazovalca. Glede na dolžino zadrževanja na istem terenu bi lahko sklepal, da sta ptici v bližini tudi gnezdili, kar pa glede na razširjenost te vrste ni verjetno. Aprila sem zasledil tri smrdokavre *Upupa epops*. Na Debelem rtiču so se zadrževale celo poletje. Tudi kobilar *Oriclus oriolus* ni tako redka ptica na Miljskem hribu, ki je lepo porasel s hrastovimi gozdički. Ob morju sem velikokrat naletel na vodomca *Alcedo atthis*, tudi dva primerka skupaj. Prve dni oktobra sem na počitniškem domu UNZ SRS videl prvič brgleza *Sitta europaea*. Na istem mestu živijo tudi sive vrane *Corvus cornix*, pet ptic, ki jih pred sedmimi leti tu ni bilo. Sredi jeseni pričakujem prihod kormoranov, ki prezimijo na svetilniku Debelega rtiča. Lani je bilo tu približno 30 ptic. Pojavile so se tudi prve čaplje: 3 male bele čaplje *Egretta garzetta* in ena siva čaplja *Ardea cinerea*. Zadržujejo se ob meji z Italijo. Tu je morje plitko, na dnu je mulj, obala pa je obrasla s

trstiko. Gibanje je tu omejeno (bližina meje) in ptice imajo mir. Na kamnitem delu obale se zadržuje mali martinček *Tringa hypoleucos*. Videvane so bile jate do 10 ptic.

Gjerkeš Miran
Ivančičeva cesta 17, 66280 Ankaran

HOTINJA VAS

1. Navadna čigra *Sterna hirundo* - letos sem jo prvič opazil 20.4., in sicer 2 primerka. Ostali datumipa so: 21., 22., 23., 24., 26., 27., 28., 29., 30.4., 1., 2., 3., 6., 18. (2), 27. (2), 29. (1), 5., 10. (1), 17. (1), 18. (2), 24. (1), 25. (1), 26. (1), 6., 1. (1), 3. (1), 5. (1), 6. (2), 8. (1), 17. (4), 23. (1), 25. (3), 26. (5), 27. (5), 28. (5). 7., 6. (15), 8. (10) 8.

Vsa opazovanja, razen zadnjih dveh, so bila v opuščeni gramoznici z otokom, ki je spremenjena v ribnik. Opazovanja so bila v gnezditvenem obdobju in dopuščam možnost, da je tukaj gnezditev.

2. Črna čigra *Chlidonias niger* - prvič sem jo opazil 6.5., in sicer 9 primerkov. Ostali datumi opazovanja: 18.5. (2), 6.8. (15), 8.8. (8), 10.9. (7), dvojica opazovanja so bila v opuščeni gramoznici z otokom v Hotinji vasi (enako kot zgoraj).

3. Mala čigra *Sterna albifrons* pa je bila opazovana 6.8. (20), in 8.8. (10), pri Račkem ribniku, enako kot vsa ostala opazovanja v avgustu in septembru.

4. Črna štokrlja *Ciconia nigra* je bila prvič opazovana 13.8. (1), pri Račkem ribniku. Ostali dve opazovanji pa sta bili v Hotinji vasi pri gramoznici (ribniku), in sicer 10.9. (1) in 12.9. (1). Presenetljivo se mi zdi, da sem tako plašno in samotarsko ptico kot je črna štokrlja, videl pri gramoznici, saj je le kakšnih 150 m oddaljena od vasi. Ker je bil to odrasel primerek, smemo sklepati, da nekje v Prekmurju gnezdi. Na preletu.

5. Rjava čaplja *Ardea purpurea* je bila opazovana le enkrat, in sicer 28.9. en primerek pri gramoznici (ribnik) v Hotinji vasi. Ker sem se ji zelo

približal (ca 10 m), razpoznava ni bila težka. Vrat je bil rjavkast s temnejšimi podolžnimi progami, teme pa črno. Nasploh je bolj rjavo obarvana. Na preletu.

6. Črnoglavi galeb *Larus melanocephalus* je bil opazovan pri Račkem ribniku in sicer 22.9. trije primerki. Ker so bili zraven tudi rečni galebi, determinacija ni bila otežkočena. Kljun in noge je imel rdeče. Letalna peresa roke pa popolnoma bela. Na preletu.

7. Kozica *Gallinago gallinago* je bila opazovana 22.8. (6 primerkov) in 24.8. (8 primerkov). Determiniral sem jih šele potem, ko sem jih splasil in so se oglašile. Na preletu.

8. Rjavi lunj *Circus aeruginosus* je bil opazovan 28.9., in sicer 1 primerek. Prepoznal sem ga po svetlo rjavi glavi, črnih konicah letalnih peres, po progah, ki poteka prek svetlo modrih perutnic in repa. Na preletu.

Vogrín Milan

Hotinja vas 164/a, 62312 Orehova vas
Slivnica

Evakuacija ranjencev in sanitetnega materiala iz Foče je bila končana brez nervinga in v popolnem redu 10. maja zvečer. Evakuacija je bila popolna. Jaz sem zapustil mesto pred polnočjo 10. na 11. maja 1942. Nenavadna nam je bila v tej noči podoba narave. Naši so namreč na predvečer 10. maja zažgali veliko skladišče lesnega gradbenega materiala na desnem bregu Čehotine. Ogromna bakla je spremenila v trenutku noč v dan. Vse gorovje ob Drini, vse tam do Kmura in Jahorine, je bilo obsijano, tako da se je razločno začrtal najfinejši relief vrhov. Dva čudeža sem doživel tisto noč. Prvi je bil ta, da se ni vnela cela Foča. Drugi pa, da so se ptice, menda prevzete od svetlobe, kot da je že zora, prebudile v vsej tej prostranosti, mogoče celo na Jahorini in Zelengori ter pohitele v dolino Drine. Nastal je nezasišen vrvež od njihovega petja. Lepšega slovesa si od Foče ni bilo mogoče želeli.

dr. Gojko Nikoliš
(Prevedla: prim: Pavla Jerina-Lah in
polkovnik dr. Albin Šivic)

DRUŠTVENE PRIREDITVE V LETU 1985

PREDAVANJA

12. 01. REDNA LETNA SKUPŠČINA
21. 02. KRAKOVSKI GOZD — Janez Gregori
14. 03. VPLIV VREMENA NA SELITEV — Iztok Geister
18. 04. PRODNIKI — Iztok Geister
9. 05. PTIČJI GLASOVI — Dare Šere
6. 06. PTICE OBAL ČRNEGA MORJA — dr. Sergej D. Matvejev
17. 10. SELITEV KMEČKE LASTOVKE — Dare Šere
14. 11. PTICE DRAVE — Franc Bračko
5. 12. SPREGLEDANE PRILOŽNOSTI ZA OPAZOVANJE PTIC — dr. Andrej Župancič

Za predavanja se bomo zbrali pri vходу za uslužbence Prirodoslovnega muzeja Slovenije v Ljubljani, Prešernova 20, ob 18. uri.

IZLETI

19. 01. ZBIJSKO JEZERO — vodi Iztok Geister
Zbiljsko jezero je akumulacijsko jezero na Savi pri Medvodah. Na jezeru prezimujejo različne vrste vodnih ptic. Med njimi se nemalokrat pojavi zanimiv severnjaški gost. Zbrali se bomo ob 9. uri na avtobusni postaji Medvode — zgoraj.
23. 02. BLEJSKO JEZERO — vodi dr. Sergej D. Matvejev
Zbrali se bomo ob 8. uri na avtobusni postaji na Bledu. Šli bomo po sprehajalni poti okoli Blejskega jezera in med potjo poizkušali prešteti ptice, ki prezimujejo na jezeru. Izlet bomo, kot je že navada, zaključili ob klepetu v kakšnem prijetnem lokalu.
16. 03. RAKOV ŠKOCJAN — vodi Slavko Polak
Med Rakekom in Postojno se v gozdovih Javornika skriva naravni biser Slovenije, 2,5 km dolga dolina Rakov Škocjan. Ponikalnica Rak podzemno priteče iz Cerkniškega jezera. Odhod ob 7.30 z železniške in hkrati avtobusne postaje na Rakeku, od koder je približno 3/4 ure počasne hoje do Rakove doline.
20. 04. PETER MAYER — vodi Tomi Trilar
V Peter Mayerju so medvojni lastniki, po katerih nosi tudi ime, pridobivali led za hladilnico. Po vojni se je ledenica zarasla in danes je tu štirideset let staro trstičje. Nedaleč odtod je še aktivni glinokop, kjer si bomo imeli priložnost ogledati proces zaraščanja. Dobimo se na avtobusni postaji na Laborah pri Kranju ob 7.30.
1. 06. VONARSKO JEZERO — vodi Dare Šere
Odhod iz Ljubljane ob 5. uri. Dobimo se na avtobusni postaji v Rogaški Slatini ob 7.30 do 8. ure. Po enurni hoji bomo prišli do roba vodene akumulacije, kjer si bomo ogledali močvirje s trstičjem in tamkašnjimi gnezdi.
8. 06. GAMELJŠČICA — vodi dr. Sergej D. Matvejev
Zborna mesto je pri gostišču pri Zagarju na obrežju Save pri Črnuškem mostu v Ljubljani ob 7. uri. Do tja vozi mestni avtobus številka 6 vsakih 10 minut. Napotili se bomo ob Savi do izliva Gameljšče v Savo, kjer si bomo ogledali tamkajšnji zamočvirjeni svet in njegove gnezdi.
15. 06. DRAVA — ZG. DUPLEK — vodi Franc Bračko
Dobimo se na avtobusni postaji v Mariboru ob 9. uri. Avtobus za Duplek stoji pod številko 16. V Dupleku si bomo ogledali kolonijo breguljk v tamkajšnji gramoznici. Ob vrnitvi si bomo v Brezjah pri Mariboru ogledali ornitološki rezervat.
- 22.—23. 06. RAZOR PLANINA — vodi Iztok Geister
Razor planina (1333 m) je največja, danes žal opuščena, planina na Tolminskem. Na njej gnezdijo med drugimi navadni kupčar, skalni strnad, repaljčica, komatar in ruševac. Prenočili bomo v planinski koči. Če bo vreme naklonjeno, se bomo naslednji dan povzpeli na planino Kal in se po čudoviti panoramski mulateri spustili na planino Dobrenščico, odkoder bomo sestopili k izviru Tolminke. Izlet je naporen, hoje je prvi dan 5, drugi dan pa kar 10 ur. Odhod iz Ljubljane s prvim vlakom za Novo Gorico, izstopimo v Mostu na Soči.
29. 06. ČAVEN — vodi Dare Šere
Odhod iz Ljubljane z avtobusom ob 5.30. Zbirališče na avtobusni postaji v Ajdovščini ob 7.30. Po treh urah zmerne hoje se bomo povzpeli na vrh Čavna (1315 m), ki leži na robu Trnovskega gozda. Imeli bomo priložnost opazovati predstavnike alpske favne, kakor tudi gnezdičce kraških planot in goličav.
19. 10. ZELENCI — vodi Janez Gregori
Zelenci so izvir Save Dolinke med Podkorenem in Ratečami. So edinstven primer izvira v obliki manjšega jezera, od katerega se razprostira proti vzhodu obširno močvirje, dolgo okoli 1 km. Obdajajo ga travniki in manjše skupine drevoja. Na preletu in na prezimovanju se ustavljajo v močvirju različne vrste ptičev. Ker v samo močvirje ne bomo hodili, se bomo oblekli planinsko. Prometne povezave: Redne avtobusne zveze, iz Ljubljane odhod avtobusa ob 6.30, prihod v Podkoren ob 8.40. Zborna mesto: Podkoren, 8.45 na avtobusni postaji.
16. 11. BOHINJSKO JEZERO — vodi dr. Sergej D. Matvejev
Odhod iz Ljubljane z avtobusom ob 7. uri. Izstopili bomo v Stari Fužini in krenili ob severni strani jezera pod veličastnim ostenjem pršivca proti Ukancu. Tam bomo šli še v močvirje ob ustju Savice.
7. 12. AKUMULACIJSKO JEZERO PTUJ — vodi Borut Štumberger
Na velikih umetnih zbiralnikih vode kot je ptujski prihaja do izrednih koncentracij vodnih ptic. Soočili se bomo z ekološkimi vprašanji takšnih jezer. Priporočljivi so škornji in seveda daljnogled ali celo teleskop. Dobimo se na železniški postaji na Ptuj ob 9. uri. Odhodi vlakov iz Ptuja za smer Ljubljana ob 15.30 in 16.20.

VSEBINA

Razširjenost kovačka <i>Phylloscopus trochilus</i> v Sloveniji	37
Gnezditelj plašice <i>Remiz pendulinus</i> v Sigah pri Ljubljani	41
Zaznamovanje bele štoklje <i>Ciconia ciconia</i> z barvnimi obročki	42
Društveni izlet v Bohinj	43
Nove znamke	43
Iz ornitološke beležnice: <i>Botaurus stellaris</i> , <i>Ardea purpurea</i> , <i>Phalacrocorax carbo</i> , <i>Charadrius dubius</i> , <i>Aquila chrysaetos</i> , <i>Buteo rufinus</i> , <i>Milvus migrans</i> , <i>Pernis apivorus</i> , <i>Larus melanocephalus</i> , <i>Dendrocopos syriacus</i> , <i>Ficedula hypoleuca</i> , <i>Ficedula albicollis</i> , <i>Sylvia nissoria</i> , <i>Sylvia cantillans</i> , <i>Locustella naevia</i> , <i>Locustella fluviatilis</i>	44
Druga konferenca ornitologov Jugoslavije	47
Skrivnostna fotografija	47
Nove knjige	48
Poročila od koderkoli	51

CONTENTS

The distribution of the Willow Warbler <i>Phylloscopus trochilus</i>	37
The breeding of the Penduline Tit <i>Remiz pendulinus</i> at Sige near Ljubljana	41
The marking of the White Stork <i>Ciconia ciconia</i> with the colour rings	42
The Association's trip to Bohinj	43
New stamps	43
From the ornithological note book: <i>Botaurus stellaris</i> , <i>Ardea purpurea</i> , <i>Phalacrocorax carbo</i> , <i>Charadrius dubius</i> , <i>Aquila chrysaetos</i> , <i>Buteo rufinus</i> , <i>Milvus migrans</i> , <i>Pernis apivorus</i> , <i>Larus melanocephalus</i> , <i>Dendrocopos syriacus</i> , <i>Ficedula hypoleuca</i> , <i>Ficedula albicollis</i> , <i>Sylvia nissoria</i> , <i>Sylvia cantillans</i> , <i>Locustella naevia</i> , <i>Locustella fluviatilis</i>	44
The second conference of Yugoslave ornithologists	47
Mystery photograph	47
New books	48
The report from elsewhere	51